Tarımsal Faaliyetler ve Gıda Güvencesi

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Tarım:** Bitkisel ürünlerin ve hayvanların yetiştirilmesiyle beslenme, giyinme gibi ihtiyaçları karşılayan faaliyettir. **Doğal faktörler** (iklim, toprak, yer şekilleri, su kaynakları) ve **beşerî faktörler** (teknoloji, sermaye, ulaşım, nüfus, pazar) üretimi birlikte belirler; beşerî faktörler tarımın doğaya bağımlılığını azaltır.
- Tarım hem temel gıdayı sağlar hem de **tekstil, gıda, deri, kâğıt, biyoyakıt** gibi sanayi kollarına ham madde verir. Bu yüzden bir ülkenin **ekonomik bağımsızlığı** için stratejik önemdedir.
- **Gıda güvencesi:** Herkesin her zaman yeterli, güvenli ve besleyici gıdaya **fiziksel ve ekonomik** olarak sürekli erişebilmesidir; temel bir insan hakkıdır. **Gıda güvenliği** ise gıdadaki fiziksel, kimyasal ve biyolojik zararları önlemeye yönelik tedbirlerdir. **Tedarik zinciri**, ürünün ham maddeden tüketiciye kadar geçtiği tüm aşamalar (üretim → işleme → depolama → dağıtım → tüketim) ağıdır.
- Savaşlar, salgınlar, afetler ve **küresel iklim değişikliği** tedarik zincirini bozarak fiyatları artırabilir. Nüfus artışı, verimsizleşen tarım arazileri ve **gıda israfı** (dünyada üretilen gıdanın yaklaşık üçte biri) gıda güvencesini tehdit eder.
- **Yeterlilik derecesi** = iç üretim ÷ yurt içi kullanım × 100. 100'ün altı ithalat ihtiyacını, üstü ihraç ya da stoklanabilir fazlayı gösterir.
- **Türkiye:** Üç kıtanın birbirine yaklaştığı konumu lojistikte üstünlük sağlar; farklı iklim tipleri ürün çeşitliliğini artırır ve Anadolu, tarımın ilk yapıldığı yerlerden biri olarak zengin bitkisel gen kaynaklarına sahiptir. Buna karşılık yarı kurak iklim ve Doğu Akdeniz'in iklim değişikliğine hassaslığı önemli risklerdir.

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Kavramları açıklamalarıyla eşleştiriniz.

1. gıda güvencesi 2. gıda güvenliği 3. tedarik zinciri 4. gıda israfı

a) Ürünün ham maddeden tüketiciye ulaşana kadar geçtiği aşamalar ağı

b) Gıdaların bilinçsizce kullanılıp tüketilmeden çöpe gitmesi

c) Herkesin yeterli ve besleyici gıdaya sürekli erişebilmesi durumu

ç) Gıdadaki fiziksel, kimyasal ve biyolojik zararları önleme tedbirleri

2 Aşağıdakilerden hangisi tarımsal üretimi etkileyen **beşerî** faktörlerden biridir?

A) Arazinin eğimi

B) Sulama ve makine teknolojisinin düzeyi

C) Toprağın mineral yapısı

D) Yıllık yağış miktarı

E) Vejetasyon süresinin uzunluğu

3 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Gıda güvencesi yalnızca gıdanın üretilmesiyle sağlanır; erişim ayrı bir konudur.
( ) Tekstil ve deri sanayisi tarımsal ham maddeye dayanır.
( ) Beşerî faktörler tarımın doğal koşullara bağımlılığını azaltabilir.
( ) Gıda güvenliği, gıdanın insan sağlığına zarar vermemesiyle ilgilidir.

4 Boşlukları uygun kavramlarla doldurunuz.

a) Bir ürünün iç üretiminin yurt içi kullanımı karşılama oranına ..... denir.
b) Ürünlerin ham maddeden tüketiciye kadar geçtiği aşamaların tümüne ..... denir.
c) Gıdaların tüketilmeden çöpe gitmesine ..... denir.

5 Tablodaki ürünlerin yeterlilik derecelerini hesaplayınız. Hangi üründe ithalat ihtiyacı vardır?

Ürün	İç üretim (milyon ton)	Yurt içi kullanım (milyon ton)
Ürün K	3,6	3
Ürün L	9	12
Ürün M	1,2	0,8
Ürün N	5	5

6 Aşağıdakilerden hangisi doğrudan **gıda güvenliği** kapsamında alınan bir önlemdir?

A) Buğday ekim alanlarının genişletilmesi
B) Yeni lojistik merkezleri kurulması
C) Tahıl ithalatına kota konulması
D) Gıdalardaki pestisit kalıntısının laboratuvarda denetlenmesi
E) Tarım arazilerinin miras yoluyla bölünmesinin önlenmesi

7 Aşağıdaki şemada tedarik zincirinin aşamaları verilmiştir. Boş bırakılan (?) aşamayı yazınız ve bu aşamada yaşanabilecek bir aksamanın gıda fiyatlarını nasıl etkileyeceğini bir cümleyle açıklayınız.

8 Türkiye'nin üç kıtanın birbirine en çok yaklaştığı yerde bulunması gıda güvencesi açısından en çok hangi üstünlüğü sağlar?

A) Gıdanın kara, deniz ve hava yoluyla hızlı taşınarak tedarik zincirindeki gecikmelerin azalması
B) Kuraklık riskinin tamamen ortadan kalkması
C) Yağış miktarının ülke genelinde artması
D) Nüfus artış hızının yükselmesi
E) Tarım arazilerinin tamamının düz olması

9 Aşağıdaki sanayi kollarından hangisi ham maddesini **tarımdan** sağlamaz?

A) Deri sanayisi
B) Kâğıt sanayisi
C) Şeker sanayisi
D) Alüminyum sanayisi
E) Tekstil sanayisi

10 Nüfusu hızla artan bir ülkede tarımsal üretimin aynı kalması gıda güvencesini nasıl etkiler? İki cümleyle açıklayınız.

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Dünya nüfusunun 8 milyardan 9,7 milyara çıkması öngörülmektedir. Kişi başına tüketim değişmezse gıda talebi yaklaşık yüzde kaç artar?

A) %12,5 B) %17,5 C) %21,25 D) %25,5 E) %97

12 Grafikte iki ülke grubunda gıda kaybı ve israfının aşamalara göre dağılımı (temsilî) verilmiştir. Grafiğe göre iki ülke grubundaki kayıpların farklı aşamalarda yoğunlaşmasının nedenlerini açıklayınız.

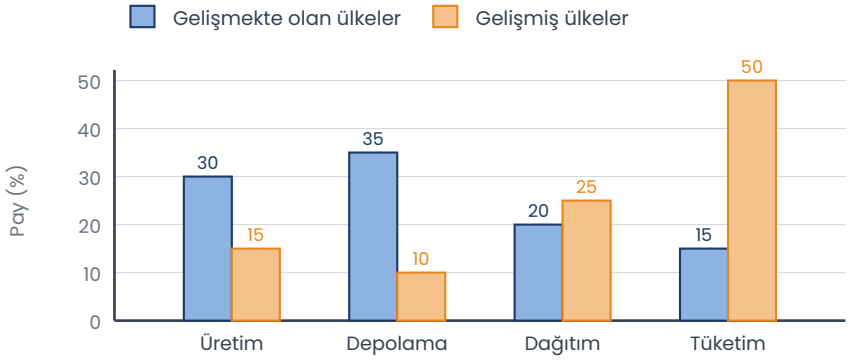

13 Bir ülkede temel tahılın iç üretimi 17,1 milyon ton, yurt içi kullanımı 19 milyon tondur. Bu ülke için aşağıdakilerden hangisi doğrudur?

A) Yeterlilik derecesi %90 olup 1,9 milyon ton stoklanabilir fazla vardır.
B) Yeterlilik derecesi %111,1 olup ülke ihracat fazlası verir.
C) Yeterlilik derecesi hesaplanamaz; nüfus bilinmelidir.
D) Yeterlilik derecesi %100'dür; dış ticarete gerek yoktur.
E) Yeterlilik derecesi %90 olup yaklaşık 1,9 milyon tonluk açık ithalatla kapatılmalıdır.

14 Kuraklık yüzünden bir ülkede buğday üretimi azalmış ve ekmek fiyatları yükselmiştir. Bu soruna yönelik **kısa vadede** en etkili önlem hangisidir?

A) Stoklardaki buğdayın piyasaya sürülmesi ve eksiğin ithalatla karşılanması
B) Ormanlık alanların tarlaya dönüştürülmesi
C) Yeni baraj projelerine başlanması
D) Kuraklığa dayanıklı tohum ıslahı çalışması başlatılması
E) Tarım fakültelerinin sayısının artırılması

15 Gıda güvencesini tehdit eden gelişmelerle ilgili aşağıdakilerden hangileri **tedarik zinciri** kaynaklıdır?

I. Bir salgında sınır kapılarının kapanması nedeniyle ürünlerin taşınamaması
II. Bir liman kentinde yaşanan afetle depoların zarar görmesi
III. Toprak tuzlanması nedeniyle tarlanın verim kaybetmesi

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

16 Tabloda dört kurgusal ülkenin kişi başına günlük kalori arzı ve temel tahıl yeterlilik derecesi verilmiştir.
a) Gıda güvencesi bakımından en kırılgan ülke hangisidir? Neden?
b) S ülkesinde kalori arzı yüksek olduğu hâlde tahıl yeterliliği düşüktür. Bu durum nasıl açıklanabilir?

Ülke	Kalori arzı (kcal/gün)	Tahıl yeterliliği (%)
P	3.400	135
R	2.150	60
S	3.300	70
T	2.300	115

17 Türkiye'nin iklim değişikliği bakımından en hassas bölgelerden biri olan Doğu Akdeniz Havzası'nda bulunması tarımda öncelikle hangi riski artırır?

A) Tarım ürünlerinin çeşitlenmesi
B) Sıcaklık artışı ve yağış azalmasıyla verimin düşmesi
C) Deniz ulaşımının tamamen durması
D) Toprakların donarak işlenememesi
E) Tarım ürünlerine olan dış talebin kaybolması

18 Anadolu'nun tarımın ilk yapıldığı merkezler arasında olması ve farklı tarım kültürleriyle etkileşimi Türkiye'ye en çok hangi konuda üstünlük sağlamıştır?

A) Geniş çöl alanları
B) Düzenli muson yağışları
C) Kalın buzul örtüsü
D) Tek ürüne dayalı tarım
E) Zengin bitkisel gen kaynağı ve biyoçeşitlilik

19 Gıda israfını azaltmak için **bir hane** ve **bir market** düzeyinde alınabilecek birer önlem yazınız.

20 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) Bir üründe yeterlilik derecesinin 100'den büyük olması ihraç edilebilir fazla olduğunu gösterir.
( ) Gıda kaybı gelişmekte olan ülkelerde daha çok tüketim aşamasında görülür.
( ) İsraf edilen gıda, onu üretmek için harcanan su ve enerjinin de boşa gitmesi demektir.
( ) Savaşlar yalnızca çatışmanın yaşandığı ülkenin gıda güvencesini etkiler.

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 Büyük tahıl ihracatçısı iki ülke arasında çıkan bir savaş sonrasında, tahılı büyük ölçüde ithal eden ve geliri düşük bir ülkede aşağıdakilerden hangisinin yaşanması **en az** beklenir?

A) Ülkenin tahıl yeterlilik derecesinin kendiliğinden yükselmesi
B) Alternatif tedarikçi arayışının hızlanması
C) Gıdaya ekonomik erişimin zorlaşması
D) Yetersiz beslenme riskinin artması
E) Ekmek ve un fiyatlarının artması

22 Bir ülkede tarım arazisi azalırken nüfus artmakta ve buna rağmen kişi başına düşen gıda miktarı artmaktadır. Bu durum aşağıdakilerden hangileriyle açıklanabilir?

I. Birim alandan alınan verimin artması
II. Gıda ithalatının artması
III. Nadas alanlarının genişletilmesi

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

23 Aşağıdaki durumların hangisinde gıda güvencesinin **erişim (ulaşılabilirlik)** boyutu doğrudan sorun oluşturmaktadır?

A) Bir ürünün kimyasal kalıntı nedeniyle toplatılması
B) Marketlerde ürün bol olduğu hâlde fiyatların artmasıyla düşük gelirli ailelerin yeterli gıda alamaması
C) Bir ülkenin toplam tahıl üretiminin talebin altında kalması
D) Depolanan buğdayda küf oluşması
E) Sulama suyunun azalmasıyla hasadın düşmesi

24 Grafikte gıda kaybı ve israfının aşamalara göre payları gösterilmiştir (temsilî). Hangi ülke grubunda **tüketiciye yönelik bilinçlendirme kampanyaları**, hangisinde **soğuk hava deposu ve yol yatırımları** kaybı daha çok azaltır? Grafikten gerekçe göstererek yazınız.

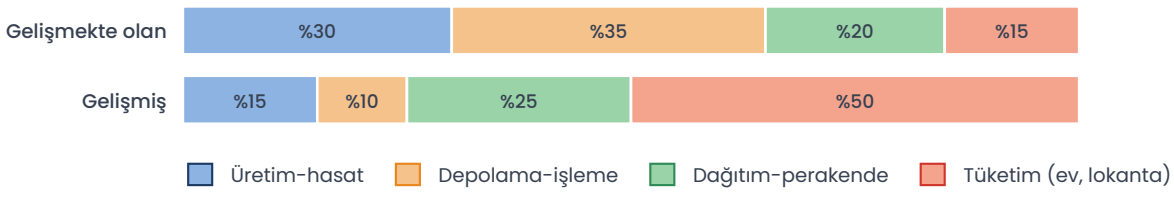

25 Türkiye'nin gıda güvencesi ile ilgili aşağıdakilerden hangileri **güçlü yön** olarak değerlendirilebilir?
I. Farklı iklim tiplerinin görülmesiyle ürün çeşitliliğinin fazla olması
II. Yarı kurak bir bölgede bulunması
III. Kara, deniz ve hava yollarının kesiştiği bir geçit konumunda olması

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

26 "Dünyada herkese yetecek kadar gıda üretildiği hâlde yüz milyonlarca insan açlık çekmektedir."
Bu ifade aşağıdaki görüşlerden hangisini en güçlü biçimde destekler?

A) Gıda israfının açlıkla hiçbir ilişkisi yoktur.
B) Nüfus artışı durmuştur.
C) Gıda güvenliği yalnızca laboratuvar denetimleriyle sağlanır.
D) Açlık sorunu üretim miktarından çok gıdanın adil dağıtımı ve erişimle ilgilidir.
E) Dünyadaki tarım arazileri yeterince büyük değildir.

27 Aşağıdaki uygulamalardan hangisi hem gıda güvencesini güçlendirir hem de tedarik zincirindeki kaybı azaltır?

A) Tarım arazilerini konut alanına dönüştürmek
B) Üretim bölgelerine yakın soğuk hava depoları ve ürün işleme tesisleri kurmak
C) Hayvancılıkta yem ithalatını tamamen durdurmak
D) Tarladaki ürünü hasat sonrası açıkta bekletmek
E) Tek bir ürüne ve tek bir tedarikçi ülkeye bağımlı kalmak

28 Bir ülkenin temel tahılda yeterlilik derecesi 2015'te %110, 2025'te %85'tir. Aynı dönemde ekili alan azalmış, nüfus artmıştır.
a) Bu değişimin ülkenin dış ticaretine etkisi ne olur?
b) Yeterliliği yeniden 100'ün üzerine çıkarmak için üretim ve tüketim tarafında birer öneri yazınız.

29 Kışın dondurucu soğukların etkili olduğu, kıyısı olmayan bir ülke tarım ürünlerinin büyük kısmını ithal etmektedir. Bu ülkenin gıda güvencesini artırmak için aşağıdakilerden hangileri uygun olur?
I. Isıtmalı sera ve topraksız tarım gibi iklimden bağımsız üretim yöntemlerine yatırım yapmak
II. İthalatı farklı ülkelere yayarak tek tedarikçiye bağımlılığı azaltmak
III. Demir yolu ve karayolu bağlantılarını güçlendirmek

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III E) I, II ve III

30 Bir tarım ürününde bir yıl yeterlilik derecesi %140'a çıkmış, ancak ürün hasat edildikten kısa süre sonra bozulmaktadır. Bu ürün için en uygun ekonomik değerlendirme hangisidir?

A) Fazlanın işlenerek (kurutma, dondurma, konserve) uzun ömürlü hâle getirilmesi ve ihraç edilmesi
B) Ürünün tüketiminin yasaklanması
C) Ürünün tamamen ithal edilmesi
D) Fazla ürünün tarlada bırakılması
E) Üretimin hemen yarıya indirilmesi

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**